



# FORUM

## Dokumenttitehtävä – Kauppa ja siirtolaisuus Välimerellä

Kreikkalaiset olivat Välimeren toinen merenkulkija- ja kauppakansa. Kreikkalaiset olivat alkujaan maanviljelijöitä, toisin kuin foinikialaiset, mutta heidän maansa oli kivinen ja vuoristoinen, ja heidän oli pakko lähteä merelle hankkimaan täydennystä siihen, mitä maanviljelys tuotti. Merelle oli helppoa lähteä, sillä Kreikassa oli paljon luonnollisia satamia ja Egeanmeri oli saaristoinen.

Jo mykeneläisellä kaudella (1300–1200-luvuilla eKr.) kreikkalaiset kauppiat liikkuvat kaikkialla Egeanmeren ja itäisen Välimeren piirissä ja lännessä Sisiliassa saakka. Homeroksen eepos Troijan sodasta kuvaa luultavasti kreikkalaisten ja troijalaisten välisiä kaupparistiriitoja, sillä Troija hallitsi meritietä Mustallemerelle. Sitten pohjoisesta tullut uusi hyökkäysalto suisti Kreikan ”pimeään kauteen”; sen jälkeen, 700-luvun alusta eKr., kreikkalaisten kulttuuri ja kauppa kohosivat jälleen. Egeanmeri oli jo kreikkalaisten sisäjärvi, kaikkialla saarilla ja Vähän-Aasian rannikolla oli kreikkalaisasutus.

Väestöpaine yli sen, minkä luonnonvarat sallivat, oli ainakin osasy s siihen, että kreikkalaiset levisivät saarille ja Vähän-Aasian rannikolle, mutta tämäkään ei riittänyt purkamaan painetta. 700-luvun puolivälistä lähtien massiivinen, järjestelmällinen siirtokuntien perustaminen levitti kreikkalaista asutusta koko Välimeren pohjoisrannikolle; lännessä nykyinen Marseille esimerkiksi oli alkuaan kreikkalainen siirtokunta, ja idässä Mustanmeren rannikolla oli paljon siirtokuntia. Etelä-Italiassa ja Sisiliassa oli niin paljon kreikkalaisia siirtokuntia, että roomalaiset nimittivät sitä Magna Graeciaksi, Suur-Kreikaksi.

Siirtokuntien perustamisella oli muitakin talouselämään liittyviä tarkoituksia kuin väestöpaineen purkaminen (ja poliittisten toisinajattelijoiden siirtäminen syrjään). Monet uudet kaupungit sijaitsivat maatalouden harjoittamisen kannalta hyvissä paikoissa; ne kykenivät viemään maataloustuotteita emäkaupunkeihin. Ne olivat myös emäkaupungin jalostettujen tuotteiden markkina- ja kauppakeskuksia, ja näin ne toivat siirtokuntien ympärillä asuvaa alkuperäisväestöä sivistyksen ja markkinajärjestelmän piiriin. Perustajakaupungit eivät yleensä yrittäneet pitää siirtokuntiaan poliittisessa hallinnossaan, mutta suku- ja kauppasuhteiden vuoksi yhteydet pysyivät kiinteinä.

Tässä järjestelmässä emo-Kreikan ja Vähän-Aasian kaupungit erikoistuivat kaupan ja käsityötuotantoon. Viljanviljely väistyi oliivipuun ja viiniköynnöksen viljelyn tieltä. Ne sopivat paremmin Kreikan maaperään ja ilmastoon, ja lopputuotteilla, viinillä ja öljyllä, on paljon enemmän arvoa suhteessa painoon kuin viljalla.



Kreikkalaiset käsityöläiset, erityisesti savenvalajat ja metallintakoajat, saavuttivat korkean ammattitaidon, ja heidän tuotteistaan maksettiin hyvä hinta kaikkialla antiikin maailmassa. Kreikkalaiset laivurit kuljettivat laivoissaan myös muiden kauppataavaroita, muun muassa egyptiläisten, jotka eivät itse osanneet purjehtia merillä. Muutamat kaupungit, varsinkin Ateena, toimivat kauppa- ja finanssikeskuksina. Pankki- ja vakuutustoiminta, osakeyhtiön idea ja monet muut talouselämän instituutiot, jotka yleensä yhdistetään myöhempiin aikoihin, olivat alkumuodossaan vireillä jo antiikin Kreikassa; oikeastaan niiden juuret ovat vielä syvemmällä, muinaisessa Babyloniassa.

Kaupan kehitystä auttoi teknisesti pieni mutta talouden kannalta tärkeä innovaatio, lyöty raha. Raha ja lyöty raha eivät ole sama asia. Ennen kuin raha keksittiin, monet muut hyödykkeet olivat toimineet arvon mittana ja vaihdon välineinä. Kun tavaroita vaihdettiin, arvon mitan ei tarvinnut olla mukana tilaisuudessa; riitti, että vaihdettavien tavaroiden arvo suhteessa arvon mittaan voitiin todeta. Vaihtokauppaa ja jopa luottokauppaa oli käyty paljon ennen lyödyn rahan käyttöön tuloa, mutta lyöty raha teki kauppatoimet huomattavasti yksinkertaisemmiksi ja mahdollisti sen, että monet yksiköt ja ryhmät, jotka muuten olisivat jääneet suljetun omavaraistalouden piiriin, tulivat mukaan markkinajärjestelmään.

Historia ei tiedä kolikon keksijän nimeä, niin kuin ei yleensä varhaisten keksijöiden nimiä, mutta varhaisimmat säilyneet kolikot ovat Vähästä-Aasiasta 600-luvulta eKr. Todennäköistä on, että ensimmäiset rahat löi mainostarkoituksessa joku yritteliäs kauppias tai pankkiiri jossain Vähän-Aasian rannikon kreikkalaiskaupungissa. Hallitsijat huomasivat pian, että kolikot voivat tuottaa lyöjälleen taloudellista voittoa ja arvovaltaa; siksi rahan lyönnistä tuli valtion monopoli. Rahaan lyöty hallitsijan kuva tai kaupungin tunnus oli metallin puhtauden tae ja osoitti samalla liikkeeseenlaskijan suuruutta. Ateenan valtio omisti Attikan niemen kärjessä sijaitsevat Laureionin hopeakaivokset. Näistä kaivoksista saatiin hopea rahoihin, joilla Ateenan sotilaallisen voiman perustana toimineet trieerit rakennettiin ja varustettiin. Näillä laivoilla oli ratkaiseva osa kreikkalaisten taistelussa persialaisia vastaan, ja niiden ansiota oli se, että Ateenan ylivoima Deloksen liitossa teki Egeanmerestä, sen saarista ja rannikoista Ateenan imperiumin. Laureionin hopealla Ateena rahoitti myös alijäämäisen kauppataaseensa; näin Laureionin hopea osaltaan mahdollisti ne suuret julkiset rakennustyöt ja monumentit, joista Ateena oli kuuluisa.

Lähde: Rondo Cameron, Maailman taloushistoria, 1995

## Tehtävät

1. Mitkä tekijät tekstin mukaan vaikuttivat kreikkalaisen kulttuurin ja talouden leviämiseen koko Välimeren piiriin ja mitä seurauksia tästä oli taloudelle ja kulttuurille? (alleviivaa)
2. Kirjoita noin 30–40 sanan yhteenveto edellisen pohjalta Kreikan talouden laajentumisen syistä ja seurauksista.